

יסודות פסחים

שיעור שלושה עשר

מצה עשירה

מקורות

- א. לה. מהמשנה עד לה: "ומי פירות אין מחמיצין"
 ב. קובץ שעורים קעו
 ג. לו. "תנו רבנן... ביין ושמן ודבש"; מלחמת ה' י: מדפי הרי"ף ד"ה השיב
 ד. רמב"ם חמץ ומצה פ"ה ה"ב, ה"כ, ופ"ו ה"ה; חידושי מרן רי"ז הלוי חמץ ומצה פ"ו ה"ה
 ו. גבורות ה' פרק מח

מלחמת ה' י: מדפי הרי"ף ד"ה השיב

אמר הכותב השיב הרב ז"ל וכי לזו הוצרך ר' יהושע בן לוי לומר מכאן ואילך לזו לי אלא ע"י מים היא ובא ללמד שאין בה משום חמוץ כר"ע ועדיין דברי בעל המאור קרובים אלא שיש לו לרחקם ולסמוך דברי רבינו הגדול ז"ל שהרי הביאו בגמרא דברי ר' יהושע בן לוי ללמד שאין יוצאין ביום ראשון במצה עשירה כדברי ר"ע ואם בלא מים תיפוק ליה משום שכל שאינו בא לידי חימוץ אין יוצאין בו במצה וא"ת לשאר מינין נצרכה הא ליתא כדאיתמר לעיל בדריש לקיש דברים שאין אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח כגון מצה עשירה אין חייבין על חימוצו כרת ואף על פי שיש במינו חמץ ומצה ואף על גב דאדחי הך סברא במסקנא לומר שיש שחייבין על חימוצו כרת ואין יוצאין בה משום שאינו קרוי מצה אבל אין לך דבר שאינו בא לידי חמוץ שיהיו יוצאין בו משום מצה דהא אתקוש ועוד דהא בעינן שימור דלישה ואפיה דכתיב ושמרתם את המצות יצאה זו שאינה צריכה שימור לפי שאינה באה לידי חימוץ ותניא לקמן ושמרתם את המצות מצה המשתמרת לשום מצה ולדברי הכל יצאה זו שאינה משתמרת כלל וכיוצא בה אמרו בירושלמי יכול יצאו ידי חובתן ברבוכה ת"ל ושמרתם את המצות מצה שצריכה שימור יצאה זו שאינה צריכה שימור הא למדנו למצה שנילושה בלא מים שאפילו היתה עניה אין יוצאין בה מעתה ר' יהושע בן לוי שהביאו דבריו ראיה לדברי ר"ע על כרחינו כשנלושה במים קאמר.

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ה הלכה ב

חמשת מיני דגן אלו אם לשן במי פירות בלבד בלא שום מים לעולם אינם באין לידי חמוץ אלא אפילו הניחן כל היום עד שנתפח הבצק הרי זה מותר באכילה, שאין מי פירות מחמיצין אלא מסריחין, ומי פירות הן כגון יין וחלב ודבש וזית ומי תפוחים ומי רמונים וכל כיוצא בהן משאר יינות ושמינים ומשקין, והוא שלא יתערב בהן שום מים בעולם, ואם נתערב בהן מים כל שהוא הרי אלו מחמיצין.

שם הלכה כ

מותר לתת התבלין והשומשמיין והקצח וכיוצא בהן לתוך הבצק, וכן מותר ללוש העיסה במים ושמן או דבש וחלב או לקטף בהן, וביום הראשון אסור ללוש ולקטף אלא במים בלבד, לא משום חמץ אלא כדי שיהיה +דברים ט"ז+ לחם עוני, וביום הראשון בלבד הוא שצריך להיות זכרון לחם עוני.

שם פ"ו ה"ה

העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן יוצא בה ידי חובתו, עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה יוצא בה ידי חובתו, אין הרועים אוכלין ממנה אינו יוצא בה שאין זו משומרת לשם מצה. מצה שלשה במי

פירות יוצא בה ידי חובתו בפסח, אבל אין לשיין אותה ביין או שמן או דבש או חלב משום לחם עוני כמו שבארנו, ואם לש ואכל לא יצא ידי חובתו, ואין יוצאין לא בפת מורסן ולא בפת סובין, אבל לש הוא את הקמח בסובין שלו ובמורסנו ועושהו פת ויצא בה ידי חובתו, וכן פת סולת נקיייה ב ביותר הרי זו מותרת ויוצא בה ידי חובתו בפסח ואין אומרים בה אין זה לחם עוני.

חידושי מרן רי"ז הלוי חמץ ומצה פ"ו ה"ה

אלא ודאי נראה מדברי הרמב"ם דהדין דלחם עוני הוא דין בפני עצמו, וכמו שכתב בלשוננו דביום הראשון בלבד הוא שצריך להיות זכרון לחם עוני. הרי דזהו מילתא בפ"ע שצריך להיות זכרון לחם עוני, ובאמת היה שייך זה גם בשאר ימי הפסח, אלא דכך הוא דינא דמצות זכרון לחם עוני הוא רק ביום ראשון בלבד.

גבורות ה' פרק מח

ויש לדקדק על זה, כיון דכתיב 'בערב תאכלו מצות' ומצה עשירה מצה היא שהרי כל המנחות באות מצה והיו נלושות בשמן, ואם כן היכא שאין לו רק מצה עשירה ולא יכול לקיים מצות לחם עוני למה לא יקיים מצות מצה לכל הפחות.

נאמר בתורה:

בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצת עד יום האחד ועשרים לחדש בערב.

[שמות יב יח]

דרשו חכמים בברייתא [קכ]. שמצוות אכילת מצה מתקיימת בערב הראשון של חג המצות, ולא בשאר הימים. בשיעור הנוכחי נעסוק בביאור דין מצת המצווה בכלל, ובגדר מצה עשירה בפרט.

שנינו במשנה:

אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח: בחטים, בשעורים, בכוסמין, ובשיפון, ובשיבולת שועל.

[לה.]

המשנה מונה את המינים הראויים להכנת מצת המצווה. הגמרא מציינת לכך מקור בברייתא:

הני אין, אורז ודוחן לא. מנהגי מילי? אמר רבי שמעון בן לקיש, וכן תנא דבי רבי ישמעאל, וכן תנא דבי רבי אליעזר בן יעקב: אמר קרא 'לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות' - דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן ידי חובתו במצה, יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סירחון.

[שם]

בברייתא מבואר שהמקור לכך שניתן לצאת ידי חובת מצת המצווה בחמשת מיני הדגן בלבד, הוא מכך שהקשה התורה בין איסור החמץ ובין מצוות אכילת המצה. את מצוות אכילת המצה ניתן לקיים רק בעיסה שראויה לבוא לידי חימוץ. הנחת הגמרא היא שרק המינים המנויים במשנה עשויים להחמיץ, ממילא, את חובת אכילת המצה ניתן לקיים רק באחד מן המינים הללו.

אמנם, יש לעיין בגדרה של הלכה זו. האם תוכן ההיקש בין איסור החמץ ובין מצוות המצה עסוק בזיהוי המינים הראויים למצת המצווה בלבד, או שמא ניתן להסיק מלימוד זה עיקרון כללי יותר – העיסה אשר ממנה מכינים את מצת המצווה צריכה להיות ראויה לחימוץ. ה'קובץ שיעורים' ניסח חקירה זאת כך:

בהא דממעטינן אורז ודוחן לענין מצה, משום דאין באין לידי חימוץ, יש להסתפק, אם הדין תלוי בבא לידי חימוץ, ואילו משכחת אורז ודוחן באין לידי חימוץ היו כשרין למצה, ולא בעינן חמשת מיני דגן, וכן להיפוך, אי משכחת בדגן שאינו בא לידי חימוץ פסול למצה, או דמקרא דבא לידי חימוץ ילפינן דאורז ודוחן פסול, והפסול הוא משום דאינו מחמשת מיני דגן, ולא משום דאינו בא לידי חימוץ.

[קובץ שיעורים קעו]

ה'קובץ שיעורים' מפרט את ההשלכות של חקירה זו. אם נאמר שתוכן ההיקש עסוק בדרישה לכך שהעיסה תהיה ראויה לחימוץ בפועל, מתחדשות שתי הלכות נוספות:

- א. עיסה שעשויה מאחד חמשת מיני דגן ונילושה באופן שתבוא לידי חימוץ – לא יוצאים בה ידי חובת מצת מצווה.
- ב. מבחינה עקרונית, אם קיימת דרך להפוך עיסת אורז או דוחן לראויה לבוא לידי חימוץ – ניתן לצאת בה ידי חובת מצת מצווה¹.

נראה שהספק העומד בבסיס החקירה תלוי בביאור דברי הגמרא בעניין עיסה שנילושה במי פירות. הגמרא [לה.]. מציינת לדברי ריש לקיש הסובר שאין חייבים כרת על אכילת עיסה שנילושה ב'יין ושמן ודבש'. בגמרא מוצעות שתי אפשרויות לנימוק עמדת ריש לקיש:

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: מאי טעמא דריש לקיש? - אמר ליה: דאמר קרא לא תאכל עליו חמץ [וגו'] דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו במצה - חייבין על חימוצו כרת. והא, הואיל ואין אדם יוצא בה ידי חובתו, דהוא ליה מצה עשירה - אין חייבין על חימוצה כרת. - איתביה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: המחיה וגמעו, אם חמץ הוא - ענוש כרת, ואם מצה הוא - אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח. והא הכא, דאין אדם יוצא ידי חובתו במצה, וחייבין על חימוצו כרת! איתער בהו רב אידי בר אבין, אמר להו: דרדקי, היינו טעמא דריש לקיש: משום דהוה להו מי פירות, ומי פירות אין מחמיצין.

[שם]

רב פפא סובר שהנימוק לדברי ריש לקיש הוא שמכך שלא ניתן לצאת ידי חובת מצת מצווה ב'מצה עשירה' – מצה שנילושה ב'יין שמן ודבש', אין חייבים על חימוצה כרת. רב פפא למעשה דורש את ההיקש שעלה קודם לכן בביריתא, אך בכיוון ההפוך – כפי שלא ניתן לקיים את מצוות המצה במה שלא יבוא לידי איסור חמץ, כך אין חיוב על כרת על אכילת עיסה שלא ניתן לצאת בה ידי חובת מצת מצווה.

אמנם, בדברי רב פפא קיים חידוש נוסף. לדבריו, אין לראות בהיקש בין איסור חמץ ובין מצוות מצה את זיהוי המינים הראויים למצה ולחמץ בלבד, אלא תוכנו מקיף יותר – אף שעיסה שנילושה במי פירות עשויה מחמשת מיני דגן, כיוון שהיא נילושה באופן שלא יוצאים בו ידי חובת מצה, אין איסור כרת באכילתה.

בגמרא נראה שנימוקו של רב פפא נדחה. משום כך מכריע רב אידי בר אבין שהנימוק לדברי ריש לקיש פשוט – הסיבה שאין חיוב כרת באכילת עיסה שנילושה ביין שמן ודבש, היא משום שיין ושמן ודבש הינם מי פירות, 'ומי פירות אין מחמיצין'.

נראה שהספק ביחס לאופי ההיקש בין איסור החמץ ומצוות המצה תלוי בהבנת מהלך סוגיית הגמרא. כאמור, נימוקו של רב פפא לדברי ריש לקיש נדחה. כמו כן, ראינו שרב פפא בדבריו מניח שתי הנחות:

- א. כשם שחיוב מצת המצווה תלוי באיסור החמץ, כך איסור החמץ תלוי בחיוב מצת המצווה.

¹ באחרונים נידונת אפשרות זו בעיסה העשויה מתערובת אורז או דוחן וחמשת מיני דגן. ועיין בדברי יחזקאל [סימן יא ענף א סק"ד]. ענייננו בשיעור הנוכחי באפשרות הראשונה, הנוגעת באופן ישיר לדין 'מצה עשירה'.

ב. ההיקש אינו נוגע לזיהוי מיני הדגן בלבד, אלא מדובר בהגדרה עקרונית – רק עיסה שיוצאים בה ידי חובת מצה חייבים עליה משום איסור חמץ.

הרמב"ן סובר, שאף שההנחה הראשונה העומדת בבסיס דברי רב פפא נדחתה, ההנחה השנייה נותרה אף למסקנה. הרמב"ן מתייחס לסוגיה אשר בה נידונת בצורה מפורשת האפשרות לצאת ידי חובת מצת מצווה במצה שנילושה במי פירות:

תנו רבנן: יכול יוצא אדם ידי חובתו במעשר שני בירושלים? תלמוד לומר 'לחם עני' - מה שנאכל באנינות, יצא זה שאינו נאכל באנינות אלא בשמחה, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: 'מצות' 'מצות' ריבה. אם כן מה תלמוד לומר 'לחם עני' - פרט לעיסה שנילושה ביין ושמן ודבש.

[לו.]

התנאים נחלקו בברייתא, כיצד יש לדרוש את הביטוי 'לחם עוני'. לפי ר' יוסי הגלילי משמעות הדרישה היא שקיום מצוות אכילת המצה כרוך באפשרות לאכול את המצה ב'אנינות'. לכן, מי שאכל מצה של מעשר שני – לא יצא ידי חובתו. ר' עקיבא לעומתו דורש את משמעות הביטוי 'לחם עוני' באופן שונה. לדבריו משמעות הדרישה היא שמצת המצווה צריכה להיות 'מצה ענייה' ולא מצה עשירה'. לכן, לא ניתן לקיים את מצוות אכילת המצה בעיסה שנילושה ביין, שמן או דבש.

הרמב"ן תמה על דבריו של ר' עקיבא – מדוע יש צורך בדרשה מיוחדת בכדי ללמד שלא ניתן לקיים את מצוות אכילת מצה ב'מצה עשירה'. לדברי הרמב"ן, קיימת לכך סיבה פשוטה:

תיפוק ליה משום שכל שאינו בא לידי חימוץ אין יוצאין בו במצה. ואם תאמר לשאר מיני נצרכה, הא ליתא כדאיתמר לעיל בדריש לקיש: 'ברים שאין אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח כגון מצה עשירה אין חייבין על חימוצו כרת ואף על פי שיש במינו חמץ ומצה. ואף על גב דאדחי הך סברא במסקנא לומר שיש שחייבין על חמוצו כרת ואין יוצאין בה משום שאינו קרוי מצה, אבל אין לך דבר שאינו בא לידי חמוץ שיהיו יוצאין בו משום מצה דהא אתקוש... על כרחינו כשנלושה במים קאמר.

[מלחמות ה' י: מדפי הר"ף ד"ה השיב]

הרמב"ן סובר שבמקרה בו העיסה נילושה במי פירות בלבד, אין כל ספק שלא ניתן לצאת בה ידי חובת מצת מצווה, וזאת משום הכלל ש'כל שאינו בא לידי חימוץ אין יוצאין בו במצה'². כאמור, הרמב"ן סובר שאף שההנחה הראשונה בדברי רב פפא, לפיה דין חמץ תלוי בדין מצה – נדחתה, אין זה אומר שנדחתה הנחתו השנייה, לפיה ההיקש בין דין החמץ לדין המצה לא בא ללמד מהם המינים בהם יוצאים ידי חובת מצוות מצה בלבד. לכן, מסיק הרמב"ן, שדרשת ר' עקיבא בברייתא הממעטת 'מצה עשירה' מדין 'לחם עוני' עוסקת במקרה בו העיסה נילושה במים ובמי פירות. במצב כזה העיסה אכן יכולה לבוא לידי חימוץ, ולכן נדרשת דרשה ייחודית בכדי ללמד שאף בכגון זה, עצם לישת העיסה במי פירות פוסלת את המצה ממצת מצווה.

נראה שהרמב"ם הבין את היקף ההיקש בין מצוות אכילת מצה ובין איסור חמץ באופן שונה:

מצה שלשה במי פירות יוצא בה ידי חובתו בפסח, אבל אין לשיין אותה ביין או שמן או דבש או חלב משום לחם עוני כמו שבארנו, ואם לש ואכל לא יצא ידי חובתו.

[חמץ ומצה פ"ו ה"ה]

² הרמב"ן [שם] מציין נימוק נוסף: "ועוד דהא בעינן שימור דלישה ואפיה, דכתיב 'ושמרתם את המצות' - יצאה זו שאינה צריכה שימור לפי שאינה באה לידי חימוץ". בעניין 'שימור לשם מצה' נעסוק בעז"ה בשיעור הבא.

הרמב"ם פוסק שניתן לצאת ידי חובת אכילת מצה בעיסה שנילושה במי פירות. כאמור, למסקנת הסוגייה לעיל מי פירות אינם מחמיצים, וכך פסק הרמב"ם [חמץ ומצה פ"ה ה"ב].³ אם כן, נראה שהרמב"ם סובר שגם הנחתו השנייה של רב פפא נדחתה. משמעות ההיקש בין איסור חמץ ובין מצוות מצה הוא בזיהוי המינים בלבד.⁴ לכן, אף שמי פירות אינם מחמיצים, ניתן לצאת ידי חובת מצוות מצה בעיסה שנילושה במי פירות.⁵

עניין נוסף אשר יש לדון בו, הוא גדר הקיום של חובת 'לחם עוני'. כאמור לעיל, ר' עקיבא דורש את הביטוי 'לחם עוני' כממעט מצה שנילושה ביון, שמן או דבש מדין מצת מצווה. האחרונים התלבטו בשאלה האם הדרישה ל'לחם עוני' עוסקת בהגדרת 'חפץ' המצה, או שמא מדובר בהלכה נפרדת. הגרי"ז לומד מדברי הרמב"ם שהדרישה ל'לחם עוני' היא הלכה נפרדת מהגדרת מצת המצווה עצמה:

וכן מותר ללוש העיסה במים ושמן או דבש וחלב או לקטף בהן, וביום הראשון אסור ללוש ולקטף אלא במים בלבד, לא משום חמץ אלא כדי שיהיה לחם עוני, וביום הראשון בלבד הוא שצריך להיות זכרון לחם עוני.

[חמץ ומצה פ"ה ה"כ]

פרק ה' בהלכות חמץ ומצה לרמב"ם עוסק בדיני החמץ ולא במצוות המצה. אם היינו מניחים ש'לחם עוני' הוא הלכה בגדר מצת המצווה, מיקום ההלכה הזו מתמיה. מלבד זאת, עצם ניסוח ההלכה מעורר תמיהה – מדוע יש לציין באופן מיוחד שדין 'לחם עוני' נהוג ביום הראשון בלבד? הרי הרמב"ם כבר ביאר במקום אחר שמצוות אכילת מצה הינה בערב הראשון בלבד. משום כך, מסיק הגרי"ז שמדובר בהלכה נפרדת שאינה תלויה בהכרח בחובת אכילת המצה:

אלא ודאי נראה מדברי הרמב"ם דהדין דלחם עוני הוא דין בפני עצמו, וכמו שכתב בלשונו דביום הראשון בלבד הוא שצריך להיות זכרון לחם עוני. הרי זהו מילתא בפ"ע שצריך להיות זכרון לחם עוני, ובאמת היה שייך זה גם בשאר ימי הפסח, אלא דכך הוא דינא דמצות זכרון לחם עוני הוא רק ביום ראשון בלבד.

[חידושי מרן ר"ז הלוי הלכות חמץ ומצה פ"ו ה"ה]

לדברי הגרי"ז, אין קשר עקרוני בין חובת אכילת המצה בלילה הראשון, ובין הדרישה ל'לחם עוני'. לטענתו, מדובר בדין עצמאי שמטרתו היא זכרון, אלא שדין זה נאמר ביום הראשון בלבד.⁶

בדברי המהר"ל ניתן למצוא ביטוי נוסף לגדר הדרישה ל'לחם עוני':

³ הרמב"ם [שם] פוסק שעיסה שנילושה במי פירות אינה מחמיצה כלל, אך אם עירב מים בעיסה היא מחמיצה. מכך שסתם כאן הרמב"ם 'מצה שלשה במי פירות', משמע אף אם לא עירב מים בעיסה. ברם, יש לציין שמדברי השואל בשו"ת הרשב"א [ה"א סימן ד] נראה שלפי אחת הגרסאות בדברי הרמב"ם עיסה שנילושה במי פירות בלבד נידונה כ'חמץ נוקשה', אך הרשב"א דחה גרסה זו. אמנם, גרסה זו מיישבת קושי העולה מפשט הסוגיות על דברי הרמב"ם, ועיין קרן אורה, ואכמ"ל.

⁴ כך נראה גם מדבריו בהלכה הקודמת [שם ד]: "אין אדם יוצא ידי חובת אכילת מצה אלא אם כן אכלה מאחד מחמשת המינים שנאמר 'לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות' - דברים הבאים לידי חימוץ אם אכלן מצה יצא בהן ידי חובתו, אבל שאר דברים כגון אורז ודוחן וקטניות אין יוצא בהן ידי מצה לפי שאין בהן חמץ". [וכך למד בדבריו המנחת חינוך [מצוה י אות א]].

⁵ כך כתב בדברי יחזקאל [סימן יא ענף א סק"ב].

⁶ מדברים אלו היה מתבקש שהלכה זו נהגת בכל המצות הנאכלות ביום הראשון. ברם, הבית יוסף [תסב ד"ה ומה שכתב] מדייק מדברי הרא"ש ומדברי רש"י ש"אפילו בסעודת לילה הראשון לא אימעיט אלא שלא לצאת בהם ידי חובה משום דבעינן לחם עוני, אבל שלא בתורת מצה דמצוה אפילו בסעודת לילה הראשון ממלא כריסו ממנה ואינו נמנע". אמנם, הרב יעקב קמינצקי [אש תמיד עמוד רלד] מדייק בדברי הרמב"ם שההלכה של 'לחם עוני' נהגת בכל היום הראשון. מדבריו נראה שקיימים שני דינים ב'לחם עוני', קיים איסור לאכול לחם שאינו 'לחם עוני' ביום הראשון, ובנוסף לא יוצאים ידי חובת מצת מצווה בלחם שאינו 'לחם עוני'. הגרי"ז [שם] סובר אף הוא שלא יוצאים ידי חובת מצה עשירה, אך הוא סובר שמדובר בתולדה של אותו דין, כלשונו: "דזהו דין בפ"ע דאין לשין משום לחם עוני, ומשום זה הדין לא יצא גם בדיעבד אם לש ואכל".

ויש לדקדק על זה, כיון דכתיב 'בערב תאכלו מצות' ומצה עשירה מצה היא שהרי כל המנחות באות מצה והיו נלושות בשמן, ואם כן היכא שאין לו רק מצה עשירה ולא יכול לקיים מצות לחם עוני למה לא יקיים מצות מצה לכל הפחות.

[גבורות ה' פרק מח]

המהר"ל סובר שדין 'לחם עוני' אמנם קשור באופן הדוק לחובת אכילת מצת המצווה, אך אין בו בכדי להפקיע מ'מצה עשירה' שם מצה. לכן, מי שאין בידו בערב פסח אלא 'מצה עשירה', חייב לאוכלה בכדי לקיים את מצוות אכילת המצה הבסיסית. אמנם הוא אינו יוצא ידי חובת 'לחם עוני', אך יוצא ידי חובת אכילת 'בערב תאכלו מצות'.⁷

לסיכום: בחלק הראשון עסקנו בביאור גדר פסול 'מצה עשירה'. לפי הרמב"ן, עיסה שנילושה במי פירות בלבד פסולה משום שאינה באה לידי חימוץ, ו'כל שאינו בא לידי חימוץ אין יוצאין בו במצה'. לעומת זאת, עיסה שנילושה במים ובמי פירות, פסולה למצת מצווה משום שאינה 'לחם עוני'. הרמב"ם לעומת זאת סובר שניתן לצאת ידי חובת מצוות מצה בעיסה שנילושה במי פירות, מלבד עיסה שנילושה בין, שמן או דבש. לדבריו, כל מה שנלמד מההיקש בין איסור חמץ לחובת אכילת מצה מלמד הוא המינים הראויים למצת המצווה. לכן, על אף שעיסה שנילושה במי פירות אינה באה לידי חימוץ, ניתן לצאת בה ידי חובת אכילת מצה.

בחלק השני עסקנו בשאלת גדר קיום הדרישה ל'לחם עוני'. ראינו שלפי הגר"ז, אין קשר מהותי בין מצוות אכילת מצה בערב הראשון ובין דין 'לחם עוני'. דין 'לחם עוני' אינו נוגע להגדרת מצת המצווה, אלא עניינו 'זכרון לחם עוני'. עם זאת, לשיטתו אדם האוכל 'מצה עשירה' בליל ט"ו לא יצא ידי חובת מצה כלל. המהר"ל לעומת זאת סובר שניתן לקיים את מצוות אכילת המצה אף ב'מצה עשירה', אלא שבמקרה כזה לא יוצאים ידי חובת 'לחם עוני'.

בעזרת ה' בשיעור הבא נעסוק בדין 'שימור לשם מצה'.

להערות ולתגובות: איציק וולטרס

ltzikw7@gmail.com

השיעור מוקדש לעילוי נשמת רחל בת יצחק וולטרס ז"ל

ולעילוי נשמת אברהם בן צבי פייר ז"ל

⁷ המגן אברהם [תעא סק"ה] חולק על דברי המהר"ל, ולשיטתו האוכל מצה שנילושה במי פירות לא יוצא ידי חובת אכילת מצה כלל. נראה שמחלוקת מעין זו מופיעה כבר בדברי הירושלמי [פ"ב ה"ד]: "רבי סימון בשם רבי יושוע בן לוי: אותו כזית שאדם יוצא בו ידי חובתו בפסח צריך שלא יהא בו משקין. רבי ירמיה אמר: למצוה איתאמרת. רבי אמר: למצוה איתאמרת. רבי יודה בן פזי אמר: לעיכוב איתאמרת".